

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-1-84-90>

 <https://orcid.org/0000-0002-5179-1733>

СВЕТЛОВА Олена Дмитрівна

кандидатка біологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: svetlova_2004@ukr.net,

 <https://orcid.org/0000-0002-2378-9441>

РИБАЛКО Алевтина Володимирівна

кандидатка біологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри фундаментальної медицини,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: alevtina.rybalko@ukr.net

 <https://orcid.org/0000-0003-0918-8735>

ХОМЕНКО Сергій Миколайович

кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: skhomenko@ukr.net

 <https://orcid.org/0000-0001-7160-5240>

КОВАЛЬ Юлія Віталіївна

викладачка кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: uyla0077@ukr.net

УДК 378.091.214.18::614.8]:613-047.22-057.875(045)

**ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ
НА ЗАНЯТТЯХ З ЦИКЛУ БЕЗПЕКОВИХ ДИСЦИПЛІН**

Актуальність формування компетентностей, знань, умінь і навичок з дисциплін категорії «Безпека життєдіяльності» у студентів вищих навчальних закладів є надзвичайно важливим не лише на етапі здобуття освіти, а й у повсякденному побуті та під час трудової діяльності.

Пояснено, що це зумовлено зростанням кількості техногенних, екологічних, соціально-політичних небезпек, що звісно супроводжується погіршенням стану здоров'я сучасного населення. Глобальна вагомість даної проблеми викликає необхідність пошуку ефективних шляхів її розв'язання.

Метою роботи було сформулювати перелік загальних та професійних компетентностей з безпекових дисциплін в процесі навчання бакалаврів ЧНУ імені Богдана Хмельницького.

Аргументовано, що набуття в процесі навчання життєво важливих компетентностей надає студентам можливість орієнтуватися у сучасному суспільстві, здатність грамотно діяти в умовах небезпеки, захищаючи таким чином як своє життя та здоров'я, так і життя та здоров'я оточуючих.

Ключові слова: безпечна діяльність; здоров'я; життя; категорії дисциплін; компетентності; навчальний процес.

Постановка проблеми. Основним лейтмотивом введення в навчальний процес вищого закладу циклу безпекових дисциплін є збереження здоров'я, як найважливішої цінності людини. Адже здоров'я – найбільший скарб, що дає можливість особистості поєднувати в собі усі необхідні якості, які дозволяють їй бути компетентною у суспільстві за різних умов існування, допомагають орієнтуватися у системі найрізноманітніших суперечливих і неоднозначних цінностей, визначати свій стиль та своє життєве кредо [1; 2]. Теоретично людина має усі можливості для того, щоб бути здоровою протягом всього свого життя. Та здійснити це практично за сучасних умов виявляється дуже складно.

Приведені проблеми створюють нагальну потребу набуття молоддю нового світогляду, рівень якого дозволить їй орієнтуватися у швидкозмінному середовищі, аналізувати небезпечні об'єкти та явища в усіх їхніх проявах, уміти захистити себе та оточуючих від несприятливих впливів навколишнього світу [3]. І в найбільшій мірі розв'язанню виявлених потреб сьогодення, сприятиме набуття студентами певних безпекових здоров'язберігаючих компетентностей. Компетентнісний підхід в сучасній освіті дозволяє впроваджувати таку модель вищої освіти, яка б знайомила майбутнього фахівця із засадами системного розуміння значення безпечної діяльності, що сприятиме підвищенню професійної значущості знань і використанню їх як інструмента практичної дії [4–7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуалізуючи увагу на формуванні компетентностей, що набувають студенти при вивченні циклу безпекових дисциплін слід врахувати той факт, що зміст компетентнісного підходу поєднує в собі такі здатності майбутнього фахівця, які забезпечують результативність професійних дій, фундаментальних і спеціальних знань, формування відповідальності за свої рішення та дії [2; 8; 9].

Безумовно, під час розроблення типових навчальних програм нормативних дисциплін безпекового циклу (2011 р.), укладачі застосовували компетентнісний підхід, оскільки їх метою є набуття студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення техногенних, природних, соціальних небезпек, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку [10]. Проте в чинній на сьогодні нормативно-правовій базі МОН України, єдиним сучасним документом, який би надавав повноцінну характеристику компетентностей та очікуваних результатів навчання дисциплін безпекового циклу є стандарт вищої освіти України за спеціальністю «Цивільна безпека», затверджений у 2018 році [11]. Для решти дисциплін з даної категорії сучасних рекомендацій для окреслення кола загальних та фахових компетентностей не сформовано. Тож для їх визначення слід керуватися працями провідних фахівців з викладання безпекових дисциплін: А.В. Русаловский, К.Н. Ткачук, О.І. Запорожець, С.Т. Сусло, О.К. Баженов, В.В. Зацарний, В.В. Войтенко, В.М. Заплатинський, В.В. Березуцький, В.О. Михайлюк, С.І. Осипенко, В.В. Бегун, Б.Д. Халмурадов, З.М. Яремко [3; 10; 11; 12] та власним досвідом роботи.

Мета роботи – сформулювати перелік загальних та професійних компетентностей з дисциплін категорії «Безпека життєдіяльності», якими мають оволодіти студенти у процесі отримання ОС бакалавр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою впровадження у навчальний процес ВНЗ дисциплін категорії «Безпека життєдіяльності» є формування у майбутніх фахівців потреби збереження власного здоров'я та ведення безпечної діяльності протягом усього життя. У Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького вивчення циклу безпекових дисциплін представлено категорійними предметами, такими як «Безпека життєдіяльності», «Валеологія. Основи збереження здоров'я», «Охорона праці», «Цивільний захист», «Основи медичних знань. Домедична допомога», «Основи військової підготовки та тактичної медицини», започаткованими для отримання студентами базових знань щодо закономірностей формування і зміцнення здоров'я людини з позицій безпечної її перебування в сучасному середовищі існування. Вони надають теоретичні знання та практичні навички для підтримання здоров'я на всіх рівнях: фізичному, психічному, духовному та соціальному, сприяючи вихованню здорового, повноцінного члена суспільства.

Керуючись вищеозначеними наративами, виділено необхідні для всіх вказаних категорійних предметів загальні компетентності:

ЗК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК6. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навики здійснення безпечної діяльності.

ЗК9. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК10. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Професійні ж компетентності та програмні результати навчання, звісно ж різняться, відповідно до спрямованості дисциплін, що вивчаються. Розглянемо практичну значущість окремих дисциплін категорії «Безпека життєдіяльності».

Навчальна дисципліна «Охорона праці».

Метою курсу є формування у майбутніх фахівців умінь і компетенцій ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності людини у різних сферах професійної діяльності. Вивчення студентами дисципліни забезпечить формування таких фахових компетентностей:

ФК1. Знати і розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в сфері охорони праці.

ФК2. Застосовувати інформаційні та комунікаційні технології для інформаційного забезпечення професійної діяльності та проведення досліджень прикладного характеру.

ФК3. Знати правила техніки безпеки та проводити технічні та організаційні заходи щодо організації безпечних умов праці під час виробничої діяльності.

ФК4. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства.

Забезпечення програмних результатів навчання:

ПРН1. Визначати та ефективно виконувати функції, обов'язки і повноваження з охорони праці на робочому місці, відповідно до посади та професійної діяльності.

ПРН2. Застосувати знання положень основних нормативно-правових актів з охорони праці у своїй діяльності.

ПРН3. Дотримуватися правил техніки безпеки та планувати заходи з профілактики виробничого травматизму й професійної захворюваності, аналізувати та усувати причини нещасних випадків на виробництві.

ПРН4. Правильно організовувати виробничий процес, відповідно до гігієнічних вимог та фізіологічних основ розумової чи фізичної праці.

ПРН5. Здатність обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки в межах своєї повноважень.

Навчальна дисципліна «Цивільний захист». Метою курсу підготовка фахівців, які мають оволодіти компетентностями, потрібними для створення і підтримання здорових та безпечних умов праці, життєдіяльності людини, забезпечення цивільного захисту, техногенної безпеки, а також реагування на надзвичайні ситуації та ліквідацію їх наслідків. Оволодіння знаннями з дисципліни забезпечить формування таких фахових компетентностей:

ФК1. Здатність застосовувати знання законодавства та державних стандартів України про цивільну безпеку.

ФК2. Здатність оперувати термінами та визначеннями понять у сфері цивільного захисту, основними положеннями, вимог та правил стосовно проведення моніторингу, організування та впровадження заходів щодо запобігання, ліквідування надзвичайних ситуацій.

ФК3. Здатність до застосовування тенденцій розвитку техніки і технології захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від небезпек техногенного і природного характеру та обґрунтованого вибору засобів та систем захисту людини і довкілля від небезпек.

ФК4. Здатність до оцінювання ризиків виникнення та впливу надзвичайних ситуацій на об'єктах суб'єкта господарювання та ризиків у сфері безпеки праці.

ФК5. Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати методи визначення та контролю фактичних рівнів негативного впливу уражальних чинників джерел надзвичайних ситуацій на людину і довкілля.

ФК6. Здатність обґрунтовувати та розробляти заходи, спрямовані на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення безпечної праці та запобігання виникненню нещасних випадків і професійних захворювань.

ФК7. Здатність надавати домедичну допомогу постраждалим особам.

Програмними результатами вивчення дисципліни «Цивільний захист» є такі:

ПРН1. Аналізувати суспільні явища й процеси на рівні, необхідному для професійної діяльності, знати нормативно-правові засади забезпечення цивільного захисту, охорони праці, питання нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки об'єктів і територій.

ПРН2. Застосовувати отримані знання правових основ цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності. Приймати рішення з питань ЦЗ в межах своїх повноважень.

ПРН3. Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям.

ПРН4. Ідентифікувати небезпеки та можливі їх джерела, оцінювати ймовірність виникнення небезпечних подій та їх наслідки.

ПРН5. Обирати оптимальні способи та застосовувати засоби захисту від впливу негативних чинників хімічного, біологічного і радіаційного походження.

ПРН6. Демонструвати вміння щодо проведення заходів з ліквідувати надзвичайних ситуацій та їх наслідків, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

ПРН7. Застосовувати заходи цивільного захисту: з інформування та оповіщення населення; стосовно укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту; щодо евакуювання населення із зони надзвичайної ситуації та життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення.

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності». Мета курсу полягає у набутті студентами компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення природних небезпек, техногенних аварій і соціально-політичних небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації та призвести до несприятливих наслідків, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Засвоївши програму навчальної дисципліни, слухачі вирішуватимуть наступні професійні завдання з урахуванням вимог безпеки життєдіяльності:

ФК1. Здатність до аналізу й оцінювання потенційної небезпеки об'єктів, технологічних процесів та виробничого устаткування для людини й навколишнього середовища.

ФК2. Здатність обґрунтовувати та розробляти заходи, спрямовані на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.

ФК3. Вміння оцінювати середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій і обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози та виникнення небезпечних і надзвичайних ситуацій.

ФК4. Здатність надавати домедичну допомогу постраждалим особам.

ФК5. Здатність обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки в межах своїх повноважень.

ФК6. Спроможність до визначення тактики та методів надання допомоги у разі надзвичайної ситуації.

В результаті вивчення курсу, студенти зможуть оволодіти основними підходами для реалізації основних завдань безпеки життєдіяльності. Отримані навички сприятимуть формуванню у студентів вмінь оперативно ліквідувати наслідки прояву небезпек у різноманітних сферах, використовувати у своїй практичній діяльності правові, громадсько-політичні, соціально-економічні, технічні, природоохоронні, медико-профілактичні й освітньо-виховні заходи, спрямовані на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини. Тож програмними результатами є наступні:

ПРН1. Інтегрувати знання з різних галузей для розв'язання теоретичних та/або практичних задач і проблем у сфері цивільної безпеки

ПРН2. Розробляти і реалізовувати соціально-значущі проекти у сфері цивільної безпеки та дотичні до неї міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, технічних та правових аспектів.

ПРН3. Розробляти та реалізовувати ефективні заходи, спрямовані на регулювання та забезпечення цивільної безпеки.

ПРН4. Визначати та аналізувати можливі загрози виникнення надзвичайної ситуації, аварії, нещасного випадку на виробництві та оцінювати можливі наслідки та ризику.

ПРН5. Оцінювати відповідність правових, організаційних, технічних заходів по забезпеченню техногенної безпеки та безпеки праці вимогам законодавства під час професійної діяльності.

ПРН6. Відшуковувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інформацію.

Навчальна дисципліна «Валеологія. Основи збереження здоров'я». Метою курсу є формування, збереження і зміцнення фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я індивіда шляхом формування валеологічного світогляду, свідомого та дбайливого ставлення до власного здоров'я, як головної умови реалізації творчого і фізичного потенціалу особистості.

Вивчення дисципліни забезпечує формування таких фахових компетентностей:

ФК1. Здатність використовувати під час навчання та виконання професійних завдань комплексні знання про закономірності розвитку живої природи.

ФК2. Здатність використовувати під час навчання та виконання професійних завдань базові знання про функції організму людини, їх взаємозв'язки між собою та зовнішнім середовищем.

ФК3. Здатність використовувати під час навчання та виконання професійних завдань базові знання про основні фактори навколишнього середовища, що впливають на здоров'я людини.

ФК4. Здатність використовувати під час навчання та виконання професійних завдань базові знання про закономірності, розвиток і форми психічних проявів людини.

ФК5. Здатність визначити загальні підходи до вибору необхідної оздоровчої технології для корекції фізичного, психічного та духовного стану.

ФК6. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології, у тому числі й інформаційні, для забезпечення високої якості навчально виховного процесу та оздоровчої діяльності.

ФК7. Здатність зміцнювати здоров'я людини шляхом використання рухової активності, раціонального харчування та інших чинників здорового способу життя.

Програмними результатами вивчення дисципліни «Валеологія. Основи збереження здоров'я» є такі:

ПРН1. Оволодіння навичками, щодо формування мотивації здорового способу життя

ПРН2. Здатність використовувати набуті знання з загальної теорії здоров'я та здорового способу життя та використовувати в подальшій професійній діяльності

ПРН3. Оволодіння навичками подолання стресових ситуацій, негативного впливу гіподинамії, нерационального харчування, шкідливих звичок

ПРН4. Уміння скласти рекомендації з дотримання вимог раціонального режиму життєдіяльності для осіб різного віку

ПРН5. Здатність на власному прикладі демонструвати готовність до зміцнення

особистого здоров'я шляхом використання рухової активності та інших чинників здорового способу життя.

ПРН6. Здатність застосовувати у професійній діяльності знання про причини ризику та основи профілактики різних соматичних та психосоматичних захворювань.

Навчальна дисципліна «Основи медичних знань. Домедична допомога». Метою курсу є формування теоретичних знань та практичних навичок, які дозволять оперативно оцінити стан потерпілого / пораненого, визначити необхідний об'єм невідкладної допомоги і, не зволікаючи, надати домедичну допомогу на різних етапах евакуації, спрямовану на попередження можливих ускладнень або летального наслідку. Вивчення дисципліни забезпечує формування таких фахових компетентностей:

ФК1. Здатність оцінити місце події на наявність загроз власному життю і життю інших людей, виявити фактори, що впливають на стан та здоров'я пацієнтів та забезпечити власну безпеку.

ФК2. Здатність обстежити хворих і постраждалих на наявність невідкладних станів.

ФК3. Здатність проводити медичне сортування.

ФК4. Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів.

ФК5. Здатність прийняти рішення про обсяг допомоги та госпіталізацію.

ФК6. Здатність до визначення тактики надання домедичної допомоги постраждалим і пораненим при основних невідкладних станах.

ФК7. Здатність надання домедичної допомоги постраждалим і пораненим при основних невідкладних станах.

ФК8. Здатність надання домедичної допомоги постраждалим і пораненим секторі обстрілу, секторі укриття та евакуації.

ФК9. Здатність виконання медичних маніпуляцій.

ФК10. Здатність обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки в межах своїх повноважень.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, програмними результатами вивчення дисципліни «Основи медичних знань. Домедична допомога» є такі:

ПРН1. Вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ПРН2. Застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ПРН3. Проводити оцінку стану постраждалих при надзвичайних ситуаціях тех-

ногенного і природного характеру і в бойових умовах.

ПРН4. Вміти надавати домедичну допомогу постраждалим і пораненим при основних невідкладних станах.

ПРН5. Ознайомитись з основними принципами медичного забезпечення населення і військ;

ПРН6. Засвоїти організацію і порядок проведення лікувально-евакуаційних заходів серед цивільного населення і військ;

ПРН7. Вміти надавати домедичну допомогу постраждалим і пораненим в надзвичайних ситуаціях і бойових умовах;

ПРН8. Використовувати навички критичного мислення для організації і надання домедичної допомоги при масових випадках, у надзвичайних ситуаціях у мирний та воєнний час, у тому числі пов'язаних із викидом сильнодіючих отруйних речовин, небезпечних матеріалів та при інфекційних хворобах.

ПРН9. Демонструвати уміння надавати долікарську допомогу у невідкладних станах та патологічних процесах в організмі; вибирати методи та засоби збереження життя.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В ході роботи розроблено основи процесу підготовки дисциплін циклу «Безпека життєдіяльності», оволодіння якими забезпечить досягнення головної мети – формування у студентів сукупності загальних і спеціальних компетентностей з безпеки життєдіяльності, що дозволить захистити себе та оточуючих (в побуті та при виконанні професійних обов'язків) від небезпек життєвого середовища з гарантуванням збереження життя та здоров'я. Важливість подальшого розвитку даного напрямку зумовлено необхідністю ґрунтовної теоретичної та практичної підготовки студентів з питань здійснення безпечної діяльності для підвищення ступеня захищеності сучасної людини від загроз, небезпек і ризиків середовища існування.

Список бібліографічних посилань

1. Переворська О.І., Кобзева І.М.. Здоров'язберігаючі технології в освітньому процесі вищого навчального закладу. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2018. № 2. С. 85–90. <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2018-16-14>.
2. Поведа Т.П. Окремі тенденції щодо вивчення дисциплін безпекового циклу в умовах автономії вищих навчальних закладів України. *Збірник наукових праць Кам'янець Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія «Педагогіка»*, 2017. Вип. 23. С. 104–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_ped_2017_23_34.
3. Запорожець О.І. Безпека життєдіяльності: підручник. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 448 с.
4. Кобилянський О. Компетентнісний підхід до вивчення дисциплін циклу безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*, 2013. № 7. С. 43–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnup_2013_7_11.
5. Поліщук О. В., Репінський С. В., Слабкий А. В. Формування компетентностей з безпеки життєдіяльності в студентів вищих навчальних закладів. *Педагогіка безпеки*, 2016. № 1. С. 72–80. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2016-1-1-72-80>
6. Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті: матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції (20-21 трав. 2021 р.) / за заг. ред. О.А. Жукової, А.І. Комишана. Харків: ФОП Бровін О.В., 2021. 252 с. URL: <http://library.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/16181/2/ЗБІРНИК%20ТЕ3.pdf>
7. Шароватова О. П. Компетентнісний підхід при підготовці нового покоління фахівців у сфері цивільної безпеки. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 2016. № 3(2). С. 295–304. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2016_3\(2\)_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2016_3(2)_43).
8. Абильтарова Е. Суть і зміст професійної компетентності спеціалістів з охорони праці. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НА-ПН України. Професійна педагогіка*, 2019. № 18. С. 82–88. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.82-88>
9. Левченко І. Формування професійної компетентності майбутніх викладачів професійної освіти (охорона праці) у процесі навчання. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія «Історична наука»*, 2019. № 6/2. С. 118–133. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2019-6/2-118-133>.
10. Типові навчальні програми нормативних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі», «Цивільний захист». Київ: М-во освіти і науки, молоді та спорту України, 2011. 72 с.
11. Стандарт вищої освіти України в галузі знань «Цивільна безпека»: наказ Міністерства освіти і науки за № 1170 (від 29 жов. 2018 р.). Київ: Міністерство освіти і науки України, 2018. 20 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzhenni.Standarty/01/31/263-Tsyvil.bezpbak.31.01.22.pdf>.
12. Запорожець О., Русаловський А., Заплатинський В., Халмуратов Б. Питання державного регулювання викладання у ВНЗ дисципліни «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці» та «Цивільний захист». *Безпека життєдіяльності*, 2007. № 11. С. 11–13.

References

1. Pervorska, O.I. & Kobzieva, I.M. (2018). Health-preserving technologies in the educational process of a higher educational institution. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 2: 85–90. URL: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2018-16-14> [in Ukr.].
2. Poveda, T.P. (2017). Certain trends in the study of safety cycle courses in the conditions of autonomy of higher educational institutions of Ukraine. *Collection of scientific works of the Kamianets-Podilsk Ivan Ohienko National University. "Pedagogical" series*, 23: 104–107. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_ped_2017_23_34 [in Ukr.].

3. Zaporozhets, O.I. (2020). *Safety of Life: textbook*. 2nd ed. Kyiv: Center for Educational Literature [in Ukr.].
4. Kobylansky, O.A. (2013). Competent approach to learning the courses of the life safety cycle in higher educational institutions. *Scientific Bulletin of Lesia Ukrainka East European National University. Pedagogical sciences*, 7: 43–48. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnup_2013_7_11 [in Ukr.].
5. Polishchuk, O.V., Repinsky, S.V. & Slabky, A.V. (2016). Formation of life safety competencies in students of higher educational institutions. *Safety pedagogy*, 1: 72–80. URL: <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2016-1-1-72-80> [in Ukr.].
6. Zhukova, O.A. & Komyshan, A.I. (Eds.) (2021). Problems and ways of implementing the competence approach in modern education: Materials of the 2nd International Scientific and Methodological Conference (May 20-21, 2021). Kharkiv: Brovin O.V. Retrieved from <http://library.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/16181/2/ЗБІРНИК%20ТЕЗ.pdf> [in Ukr.].
7. Sharovatova, O.P. (2016). Competency approach in training a new generation of specialists in the field of civil safety. *Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University. Pedagogical sciences*, 3(2): 295–304. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/avlup_2016_3\(2\)_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/avlup_2016_3(2)_43) [in Ukr.].
8. Abyltarova, E. (2019). The essence and content of professional competence of labour protection specialists. *Scientific Bulletin of the Institute of Vocational and Technical Education of the National Academy of Sciences of Ukraine. Professional pedagogy*, 18: 82–88. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.82-88> [in Ukr.].
9. Levchenko, I. (2019). Formation of professional competence of future teachers of vocational education (occupational safety) during the learning process. *Society. Document. Communication. A series of «Historical science»*, 6/2: 118–133. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2019-6/2-118-133> [in Ukr.].
10. Typical curricula of the “Life Safety”, “Fundamentals of Occupational Safety”, “Occupational Safety in the Field”, “Civil Protection” regulatory courses. (2011). Kyiv: Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine [in Ukr.].
11. The standard of higher education of Ukraine in the “Civil safety” field of knowledge: Order of the Ministry of Education and Science No. 1170. (2018). Kyiv: Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchovi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/263-Tsyvil.bezp-bak.31.01.22.pdf> [in Ukr.].
12. Zaporozhets, O., Rusalovsky, A., Zaplatynsky, V., Khalmuradov, B. (2007). The issue of state regulation of teaching the “Safety of Life”, “Labour Protection” and “Civil Protection” courses in universities, *Life Safety*, 11: 11–13 [in Ukr.].

SVIETLOVA Elena

PhD in Biology, associate professor,
associate professor of the Department of Anatomy, Physiology and Physical Rehabilitation,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkassy

RYBALKO Alevtina

PhD in Biology, associate professor, Head of the Department of Fundamental Medicine,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkassy

KHOMENKO Sergii

PhD in Biology, associate professor,
associate professor of the Department of Anatomy, Physiology and Physical Rehabilitation,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkassy

KOVAL Julia

teacher of the Department of Anatomy, Physiology and Physical Rehabilitation,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkassy

FORMATION OF HEALTH PROTECTION COMPETENCES IN STUDENTS IN CLASSES OF LIFE SAFETY COURSES

Summary. *Introduction. The relevance of the formation of competences, knowledge, abilities, and skills in the courses of “Life Safety” category is extremely important for the students of higher educational institutions not only at the stage of obtaining an education, but also in everyday life and professional activity. This is due to the increase in the number of man-made, ecological, socio-political dangers, which, of course, is accompanied by the deterioration of the population’s health. The global importance and urgency of this problem makes it necessary to find effective ways to solve it. It is obvious that the achievement of this goal requires the joint hard work of specialists from various scientific fields - biology, medicine, pedagogy, psychology, military affairs, who are ready to provide students with relevant theoretical knowledge and practical skills and qualified recommendations regarding safe and healthy life activities in modern society.*

The purpose of the work is to form a list of general and professional competencies in safety courses in the Bachelor’s study in the Cherkassy Bohdan Khmelnytsky National University.

Working hypothesis. In our opinion, the introduction of the cycle of the “Life Safety” courses into the educational process is the most optimal way of forming students’ responsibility for their own health and personal and collective safety in everyday life and professional activities.

The results. The general theoretical and practical foundations for the preparation of the courses of the “Life Safety” cycle, the mastery of which will ensure the formation of a set of general and special competences for safe activities both in everyday life and while performing professional duties, have been developed. Acquiring vital competencies in the process of learning will give students the opportunity to navigate in modern society, the ability to act competently in dangerous conditions, thus protecting both their own life and health, as well as the life and health of other people.

Keywords: *safe activity; health; life; course categories; competences; educational process.*

*Одержано редакцією 09.03.2023
Прийнято до публікації 22.03.2023*